

АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 342.924

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ

Ельвіра АБДУЛКАДІРОВА,
ад'юнкт кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

АНОТАЦІЯ

У статті автором наголошується на необхідності постійного вивчення та удосконалення законодавства, акцентується увага на необхідності підвищення рівня ефективності діяльності патрульної поліції України, акцентується увага на правах і обов'язках патрульних поліцейських, зазначається доцільність розширення прав останніх.

Ключові слова: патрульна поліція, розгляд справ, адміністративне правопорушення, учасники провадження, права, обов'язки.

RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE PATROL POLICE OF UKRAINE AT THE TIME OF CONSIDERATION OF THE CASE

Elvira ABDULKADIROVA,
Adjunct of the Department of Administrative Law and Process
of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

SUMMARY

The article, the author, emphasizes the necessity of continuous study and improvement of legislation, emphasizes the need to increase the level of efficiency of the activity of the patrol police of Ukraine, emphasizes the rights and responsibilities of patrol police, the expediency of expanding the rights of the latter.

Key words: patrol police, consideration of cases, administrative offense, participants in the proceedings, rights, duties.

Постановка проблеми. Одним з основних завдань патрульної поліції України є охорона прав і свобод людини та громадянина, тому її діяльність повинна постійно вивчатись науковцями та законодавцем для вдосконалення нормативно-правових актів, що визначають права та обов'язки працівників зазначеного підрозділу Національної поліції України.

Актуальність теми дослідження. Оскільки правоохоронні органи України стоять на шляху реформування (щоб відповідати міжнародним стандартам забезпечення прав і свобод людини), ми вбачаємо необхідність підвищення рівня ефективності діяльності патрульної поліції України шляхом чіткої регламентації прав та обов'язків патрульних поліцейських під час виконання службових завдань, зокрема розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Стан дослідження. Вивченню аспектів питань щодо діяльності підрозділу патрульної поліції України, його прав та обов'язків досліджували такі вчені, як С.Г. Братель, В.О. Басс, В.І. Варивода, О.Ю. Дрозд, С.Ф. Костянтинів, О.В. Кузьменко, М.В. Лошицький, Д.Б. Муратова, І.Д. Пастух, М.В. Плугатир, О.В. Стрельченко та інші. Проте (у зв'язку з нетривалим часом роботи патрульної поліції України) низка питань досі залишається неврегульованою, тому ми спробуємо їх висвітлити у нашій статті.

Мета та завдання статті – дослідити особливості розгляду справ працівниками патрульної поліції України та визначити права і обов'язки під час здійснення вищезазначеної стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Виклад основного матеріалу. У 2015–2016 роках у містах нашої країни розпочала роботу патрульна поліція [2]. Відповідно до чинного адміністративного законодавства, патрульна поліція України є учасником провадження в справах про адміністративні правопорушення. Більшість науковців вважають, що всіх учасників таких проваджень можна розділити на три групи:

- особи, які вирішують справи;
- особи, яких притягують до відповідальності;
- допоміжні учасники процесу [3, с. 78].

Патрульна поліція України (наряду з іншими державними органами, їх посадовими особами, уповноваженими розглядати та приймати рішення в справах про адміністративні правопорушення) належить до першої групи учасників.

У науковому середовищі виокремлюють серед суб'єктів, які вирішують справи, таких, що здійснюють провадження та складають протокол, і таких, що розглядають і приймають рішення по справі [3, с. 78].

До компетенції підрозділу патрульної поліції України належать усі вищезазначені повноваження. Згідно з адміністративним законодавством України, посадові особи патрульної поліції України можуть здійснювати провадження та складати протоколи і розглядати та приймати рішення по справі [4].

Так, у ст. 213 КУпАП зазначається, що справи про адміністративні правопорушення розглядають:

- 1) адміністративні комісії;
- 2) виконавчі комітети селищні, сільські ради;

3) районні, районні в місті, міські чи міськрайонні суди (судді), місцеві адміністративні та господарські суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд України;

4) органи Національної поліції, органи державних інспекцій та інші органи (посадові особи), уповноважені на це законодавчими актами України [5].

Звісно, залежно від органу, який здійснює провадження, процедура здійснення розгляду справ набуває певних змін. Загалом, справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення [5, с. 197], проте з цього правила є винятки. Наприклад, під час розгляду патрульним поліцейським правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху виносяться постанови на місці вчинення правопорушення [5, с. 186], проте розгляд справ адміністративними комісіями здійснюється за місцем проживання порушника [5, с. 198]. Тому кожний орган, який уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення, потребує деяких особливих прав та обов'язків, оскільки специфіка правопорушень, місце розгляду, рівень складності та інші фактори повинні враховуватись законодавцем для покращення процесу здійснення провадження.

У межах нашої теми ми більш детально зупинимось на правах та обов'язках патрульних поліцейських під час здійснення розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Визначення компетенції патрульної поліції України щодо розгляду справ передбачене статтею 222 кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і придбання бензину чи інших паливно-мастильних матеріалів [3, с. 80].

У положенні про патрульну службу МВС від 02.07.2015 року зазначається, що працівники патрульної служби МВС України мають право:

1) вимагати від громадян дотримання громадського порядку;

2) вимагати від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень;

3) перевіряти у громадян (за умов підозри у вчиненні ними правопорушень) документи, що посвідчують особу, а також інші документи у передбачених законом випадках;

4) здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу;

5) вилучати у громадян та службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки;

6) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;

7) під час здійснення патрулювання на транспортному засобі включати спеціальні світлові, звукові сигнали, а також у виняткових випадках не дотримуватися вимог правил дорожнього руху;

8) тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідне для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих дій відповідно до законодавства;

9) обмежувати або забороняти у випадках затримання правопорушників при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспортних засобів і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг відповідно до законодавства;

10) використовувати технічні засоби та технічні прилади для виявлення і фіксації правопорушень відповідно до законодавства;

11) затримувати громадян за передбачених законом підстав та здійснювати їх доставку до органів внутрішніх справ відповідно до законодавства;

12) затримувати та забезпечувати доставку транспортних засобів для тимчасового зберігання відповідно до законодавства [4].

Під час виконання службових обов'язків працівник патрульної служби зобов'язаний:

1) поважати і не порушувати права та свободи людини і громадянина;

2) обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;

3) звертаючись до людини, привітатися, прикласти руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук;

4) під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм службової етики;

5) попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху руху, та вжити заходів для усунення;

6) у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього керівника, чергового та/або службу моніторингу і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;

7) надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;

8) під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах забезпечувати оптимізацію дорожнього руху і контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

9) за можливості надати допомогу водію в разі несправності його транспортного засобу;

10) виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства, зокрема нормативно-правових актів МВС [4].

Працівникові патрульної служби заборонено:

1) порушувати правила дорожнього руху та правила благоустрою, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;

2) спілкуватися з людьми, перебуваючи в службовому транспортному засобі;

3) давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;

4) виявляти неповагу чи недоброчесність до громадян;

5) інше, що передбачено законодавством, зокрема нормативно-правовими актами МВС [4].

Розділ III Закону України «Про Національну поліцію», що має назву «Система поліції та статус поліцейських», включає в себе положення про загальну систему поліції, центральний орган управління, територіальні органи поліції, основні повноваження Міністра внутрішніх справ України у відносинах із поліцією, хто саме є поліцейським, його основні обов'язки, види відповідальності, однострій поліцейських, хто саме може бути керівником поліції та його заступником, а також повноваження керівника поліції [6].

Зважаючи на таку побудову цього розділу Закону України «Про Національну поліцію», варто зазначити, що в ньому відсутні норми, які б закріплювали права поліцейського (як носія спеціального статусу). Поліцейський в Україні

має лише обов'язки та несе відповідальність, що не відповідає загальнотеоретичним уявленням про статус особи, а також європейським поліцейським стандартам і досвіду розвинених країн Західної Європи. Таким чином, правовий статус поліцейського в Україні визначається не повністю та потребує доповнення [7, с. 130].

На наш погляд, ураховуючи практичну діяльність патрульних поліцейських, існують такі проблеми в роботі останніх:

1) неможливість належно встановити особу порушника, якщо він не має при собі документів та відмовляється свідчити стосовно себе, посилаючись на ст. 63 Конституції України.

Із метою вирішення цієї проблеми пропонуємо створити Єдину державну біометричну базу даних, у якій повинна міститися інформація стосовно громадян, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України, та наділити поліцейських правом доступу до такої бази і забезпечити їх необхідними технічними засобами;

2) на жаль, у нашій державі з давніх часів грубе ставлення до працівників правоохоронних органів із боку населення не переслідується законом на належному рівні. Образи та нецензурна лайка – це норма під час спілкування з поліцейським.

Оскільки це істотно підриває авторитет держави в цілому, то вважаємо недоліком законодавства відсутність санкції за такі дії. Тому доцільно буде наділити поліцейських правом вимагати від особи ввічливого ставлення до себе, а у разі невиконання такої вимоги особа повинна нести відповідальність, яка повинна передбачатися національним законодавством. Для цього пропонуємо доповнити статтю 185 КУпАП та передбачити в ній відповідальність за образи поліцейського або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (у зв'язку з участю в охороні громадського порядку).

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що деякі права та обов'язки патрульних поліцейських закріплені в Положенні про патрульну службу МВС, Законі про Національну поліцію та інших нормативно-правових актах. Проте вбачаємо доцільність розширити цей перелік такими правами:

1) створити Єдину державну біометричну базу даних, в якій повинна міститися інформація стосовно громадян, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України, та наділити поліцейських правом доступу до такої бази, забезпечити їх необхідними технічними засобами;

2) вимагати від особи ввічливого ставлення до себе, а у разі невиконання такої вимоги особа повинна нести від-

повідальність, яка повинна передбачатися національним законодавством. Для цього пропонуємо викласти статтю 185 КУпАП в такій редакції: «Образи поліцейського або злісна непокоря законному розпорядженню чи вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (у зв'язку з участю в охороні громадського порядку) тягне за собою або накладання штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або громадські роботи строком від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи строком від одного до двох місяців із відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт строком до п'ятнадцяти діб».

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
2. Галустян О.А., Захаренко Л.М., Юрченко-Шеховцова Т.І. Особливості формування стилю професійної діяльності поліцейських патрульної поліції // Юридична психологія, 2017. № 2 (21). С. 123–132.
3. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. О.В. Кузьменко, М.В. Плугатир, І.Д. Пастух та ін.; за заг. ред. О.В. Кузьменко. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 388 с.
4. Положення про патрульну службу МВС. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
7. Завгородній В.А., Фоменкова К.С. Права поліцейського як елемент правового статусу: вітчизняний та зарубіжний досвід. Прикарпатський юридичний вісник, 2016. № 1 (10). С. 129–132.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Абдулкадірова Ельвіра Енверівна – ад'юнкт кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Abdulkadirova Elvira Enverivna – Adjunct of the Department of Administrative Law and Process of the National Academy of Internal Affairs

Elika22091989@gmail.com